

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; ter bespoediging van plaatsing behoudt de Redactie zich het recht voor, de stukken te bekorten).

HET MENSELIJK LICHAAM

Naar aanleiding van de discussie van collega THUNG met Prof. DE FROE (1962), betreffende *Het Menselijk lichaam* van J. H. VAN DEN BERG, zou ik nog het volgende willen opmerken:

Prof. DE FROE beperkt zijn repliek tot het nader expliceren en adstrueren van zijn standpunt, zonder collega THUNG in diens wijze van argumenteren aan te vallen; een voorzichtige en voorkomende houding. Het falen van VAN DEN BERG, ten opzichte van de in de wetenschap gangbare criteria voor het aanvaarden van een uitspraak als verantwoord, wordt wel duidelijk, niet zo zeer echter de achtergrond van het denken van collega THUNG en wellicht ook van VAN DEN BERG. Daar soortgelijke redeneringen, als hier gedemonstreerd, echter meer in zwang zijn, lijkt mij een poging tot explicatie wel van belang:

Het oude begrip *causa efficiens* blijkt nog steeds een in de wetenschap tamelijk algemeen gangbaar methodisch postulaat te zijn (in de moderne natuurwetenschap gebruikt men meer de functionele relatie, als hiervan afgeleid begrip); bij een imperfect functioneel verband spreekt men, bv. in de sociologie, van correlatie. Het eerste, ontologische, *causa*-begrip is antropomorf, het tweede noemt BOCHENSKI (1954) fenomenistisch.

De statistische relatie, noch de *causa finalis* zijn hier in discussie.

Ik vraag mij af, of een gepostuleerde metabletische relatie in enige wetenschappelijke behoefte voorziet. Het woord metabletisch blijkt adjectivisch gebruikt te kunnen worden bij een object-aanduiding: „metabletisch lichaam”. In het gewone spraakgebruik kan dit slechts een aspect zijn van of een bijzonder soort lichaam. Maar er blijken niveaus te zijn: „Het metabletische lichaam is de lichamelijkeheid als cultuurverschijnsel; het is de aanraking tussen wereld en mens zijn; is lichamenlijk mens zijn; is het geleefde lichaam; is de *modus* van ons bestaan”.

Wat zijn nu wel de logische regels, volgens welke collega THUNG al deze verschillende begrippen aan elkaar gelijk mag stellen? Het woord metabletisch bewijs is tenminste een aanwijzing, dat collega THUNG niet geheel met de klassieke logica breekt, maar dan ook de enige: er is hier een glijdende schaal van begripsverschuivingen. Dat mag in de vrije associatie, in de poëzie, wellicht in de mystiek, maar niet in de wetenschap.

Er zijn tegenwoordig zeer veel nieuwe logische systemen ontwikkeld, maar de grondprincipes zijn van ARISTOTELES en de meeste van diens grondregels gelden nog steeds: deze eisen, dat, wil een uitspraak waar *kunnen* zijn, de begrippen zo duidelijk en scherp mogelijk omschreven moeten zijn en in de eenmaal gegeven betekenis gehandhaafd moeten blijven.

Uitgaande hiervan is wat collega THUNG onder 2 beweert dus niet waar of onwaar te noemen, maar onzin.

Wil men een diepere zin zoeken, intuïtionistisch, eidetisch schouwend naar het wezen of anderszins, dan behandelt men met HUSSERL in een subjectief idealisme, dat wetenschappelijk niet van belang kan zijn, daar intersubjectieve verificatie ontbreekt.

Vruchtbaarder dan beschouwingen à la VAN DEN BERG en THUNG lijken de vroegere beschouwingen van HUSSERL, nl. de descriptieve fenomenologie, die objectivistisch blijft en verenigbaar is met andere methoden.

Het is jammer voor fenomenologen zoals THUNG, maar zolang men de aristotelische logica „transcendeert”, kan men wetenschappelijk niet meer au sérieux genomen worden, op zijn hoogst als fenomeen.

Literatuur: BOCHENSKI, J. M. (1954) *Die zeitgenössischen Denkmethode*. Francke Verlag, Bern. (Vert. Aula 78). — COHEN, M. R. en E. NAGEL, (1934) *An introduction to logic and scientific method*. Routledge and Kegan Paul, Gr. Br. 1961. — FROE, A. DE (1962) J. H. VAN DEN BERG „Het menselijk lichaam. *Ned. T. Geneesk.* 106, 225, 547. — THUNG, P. J. (1962) *Ned. T. Geneesk.* 106, 546.

Beverwijk, 4 april 1962

J. A. VAN MEURS

Van harte stem ik in met de door collega VAN MEURS getrokken conclusie. Inderdaad kan de metabletische denk- en schrijfrant wetenschappelijk niet au sérieux worden genomen. Ze wil en moet echter ernstig genomen worden door, onder anderen, wetenschapsmensen. Evenzo voorziet de metabletica niet in enige wetenschappelijke behoefte. Ze handelt over menselijke behoeften waarin de wetenschap niet voorziet. Het zou onverstandig zijn dit nog eens in enkele regels te willen adstrueren: heel het boek van Prof. VAN DEN BERG, dat de aanleiding tot deze discussie was, spreekt hierover. Wie *Het menselijk lichaam* (deel II) bij de hand heeft, sla nog eens op de bladzijden 171-178, beginnend bij „Doorboord heidekruid”.

Op één punt moet ik collega VAN MEURS tegenspreken: ik ben zelf geen fenomenoloog. Dit vereist meer scholing dan ik tot nu toe putte uit de lectuur van enkele boeken op dit gebied. Ook is mijn dagelijks beroep het eerzaam bedrijven van natuurwetenschap; mijn vakgenoten hebben mij daarbij althans nog niet op overtredingen van de spelregels behoeven te betrappen. In het gewraakte ingezonden stuk gaf ik als lezer enkele, blijkbaar wel verduidelijkende kanttekeningen bij de recensie van een boek dat mijn enthousiasme en instemming had opgewekt.

Amsterdam, 17 april 1962

P. J. THUNG

EEN VERGELIJKEND ONDERZOEK VAN DRIE ANTICOAGULANTIA (CUMETHOXETHAAN, DICUMAROL EN ACENOCOUMAROL)

VAN WIJK (1962) heeft zich bij zijn vergelijkend onderzoek ten doel gesteld: „na te gaan of de vaak gehoorde opmerking dat cumethoxethaan (Dicumoxane) veel uitschieters zou geven, enige grond van waarheid bevat”.

In zijn conclusie stelt hij: „uit het resultaat van de statistische bewerking van de vergelijkbare groepen van behandelden met de drie anticoagulantia cumethoxethaan, dicoumarol en acenocoumarol hebben wij moeten concluderen dat cumethoxethaan van de beide andere stoffen verschilt doordat het minder frequent een ‘uitschieter’ geeft”.

Vele lezers zullen hieruit afleiden, dat de „over cumethoxethaan toch wel zeer veelvuldig gehoorde klacht” onbegruond is.

Zijn deze conclusies juist? Neen, en wel om twee redenen:

1. De drie groepen patiënten, behandeld met resp. cumethoxethaan (Dicumoxane), dicoumarol (Dicumol) en acenocoumarol (Sintrom) zijn niet in alle opzichten vergelijkbaar. Er is immers geen rekening gehouden met de indicaties tot antistollingstherapie, en bij hartpatiënten komen „uitschieters” aanzienlijk veelvuldiger voor dan bij patiënten met andere indicaties.

2. Er is geen rekening mee gehouden dat de bij de patiënten gebruikte tromboplastine (trombokinas-calcium Geigy) voor Nederland de enige voor factor VII weinig ge-